

۲۰۱۹/۰۶/۰۲

دکتور زمان ستانیزی

بزرگداشت یکصدین سال حماسه جاویدان

نوشته دکتور زمان ستانیزی

ارج می گذاریم به روان پاک هزاران شهید با نام و گمنام جنگ سوم افغان و انگلیس که یک صد سال پیش در همین روزها گرز محکمی بر پیکر استعمار انگلیس کوبیدند.

به شهامت و جان نثاری آنان سر تعظیم فرود می آوریم و به کارنامه های حماسی شان احترام می گذاریم.

به پاس جانبازی آن مردان راه حق که نه تنها تهدید سیاه استعمار را از فضای کشور زدودند، بلکه آنسوی خط دیورند را هم از اشغال ستم هند بریتانوی آزاد نمودند.

اما با تأسف حاصل تمام این قهرمانی ها و جان بازی ها برباد رفت زیرا بر اثر بیخبری امیر امان الله خان از اوضاع جبهات جنگی و ترغیب گماشتگان استخبارات انگلیس در دربار، شاه جوان و کم تجربه نه تنها متارکه را بدون شرط پذیرفت، بلکه به عقب نشینی یک جانبه قهرمانان دلیر از جبهات جنگ هم تن در داد.

هر مرد آن معرکه قهرمان است و سزاوار ستایش بی پایان. معمولاً در جمع بندی ها جزئیات مهم زندگینامه ها در غبار تعمیمات غایب می شوند و شخصیت ها در گرد لشکر به عدد تبدیل می شوند. برای اینکه این «اعداد» را دوباره به گونه شخصیت ها شناسایی کنیم و از ابعاد آموزشی آنها بیاموزیم ناگزیریم «مشت نمونه خروار» را بررسی بهتر کنیم. این نبشته لزوماً قدمی است در چنین کوشش.

در میان آن رادمردان بزرگواری بود به نام "شاه دوله خان ساپی" (صافی) (بعداً جرنیل) که به فرمان امیر امان الله خان در جمع آوری لشکر ۲۳۰۰۰ نفری اقوام مسیت (مسعود) و وزیر نقش اساسی را بازی کرد. او از طرف آزادیخواهان به حیث وزیر حربیه وزیرستان انتخاب شد. (صفحه ۲۳۲ تذکره

(Adamec-Afghanistan of Who s'Who)

شاه دوله خان ساپی در ظفرمندانه ترین عملیات نظامی جنگ سوم افغان و انگلیس مبارزین راه آزادی را به حمله بر قلعه مستحکم نظامی انگلیسها در وانه وزیرستان جنوبی سوق داد و سلسله شکست های پیاپی بعدی انگلیس ها را به حرکت در آورد. (افغانستان در مسیر تاریخ نوشته روانشاد میر غلام محمد غبار - صفحات ۷۶۳ - ۷۶۵).

مهمترین کار او زمانی صورت گرفت که در نتیجه عقب کشی یکجانبه قوای افغانی از مواضع آزاد شده، انگلیس ها در جبهه خیبر از تخلیه دکه سر باز زدند. شاه دوله خان به عمل متقابل دست زد و قلعه وانه را دوباره تسخیر کرد. او حتی زمانی که انگلیس ها از دکه عقب کشی کردند باز هم حاضر نبود قلعه وانه را تخلیه کند. تا آنکه به اثر فشار انگلیس ها و اصرار و بالاخره احضار اعلیحضرت امان الله خان شش ماه بعد از متارکه رسمی جنگ او آخرین افسر افغانی بود که به تاریخ ۱۴ نوامبر ۱۹۱۹ قلعه وانه را تخلیه کرد و انگلیس ها به خاطر دسترسی دوباره به قلعه وانه تیلگرام های تبریکه به هر سو فرستادند.

امیر امان الله خان در برابر خدمات بی نظیرش از شاه دوله خان ساپی قدردانی کرد، ولی درخواست انگلیس را مبنی بر اینکه رهبرانی که در مقاومت اقوام سرحدی علیه انگلیس سهم گرفته بودند باید از ولایات سرحدی دور نگهداشته شوند، پذیرفت.

به این سبب به شاه دوله خان رتبه جرنیلی اعطا کرد، ولی همزمان او را از میان قوم ساپی اش در ولایت مشرقی به لوگر «تبعید داخلی» کرده و مصلحتاً متقاعد کرد.

اقوام مسیت و وزیر که از اقدام حکومت آگاه شدند از امیر خواستند تا بگذارد آنها با قاید بزرگ شان بیوندند. حکومت به سران آنها اجازه اقامت در لوگر داد. امروز بازماندگان سران اقوام مسیت و وزیر در قلعه کیشن ولسوالی محمد

آغه لوگر اقامت دارند و در فاصله نه چندان دور آرامگاه جرنیل شاه دوله خان ساپی در قلعه جرنیل که به نامش مسمی است قرار دارد.

بزرگ مرد دیگری که در این بزرگداشت صد ساله به او حرمت میگذاریم محمد علم خان ستانیزی غندمشر (بعداً فرقه مشر) است. او یک صد سال پیش در علی خیل با قوای منظم تحت قوماندان اش همراه با لشکرهای قومی که با آنها پیوسته بودند بالای محاذهای انگلیس حمله را آغاز کرد و انگلیس ها را به سوی پیوار تعقیب کرد.

در پیوار قوای فاتح محمد علم خان با قوای [سپهسالار] شاه محمودخان یک جا انگلیس ها را زیر آتش گرفتند و به فرار مجبور ساختند (غبار - صفحات ۷۶۳ - ۷۶۶). شاه محمودخان چنان گرویده شجاعت و دلیری محمد علم خان شد که در دوره صدارتش نایب الحکومه بزرگترین ولایت افغانستان یعنی کندهار با اختیارات کامل ملکی و نظامی مقرر گردید.

فرقه مشر محمد علم خان که خصلتاً مردم دوست بود، از دوره امانیه به اینسو در استحکام و اداره حکومت وظایف مهم را به عهده گرفته بود و در راه خدمت به مردم از هیچ کوششی دریغ نمی کرد. محمد ظاهر شاه به پاس خدمات مختلفش به وی یک مدال ستور درجه اول، یک مدال لمر اعلی، و یک نشان سردار عالی اهداء کرد. محمد علم خان در حل قیام ساپی در مشرقی نقش عمده داشت. وی زمانی که به حیث قوماندان نظامی و نایب الحکومه کندهار مقرر شد، در آبادی و سرسبزی شهر کوشید و درختان ناجو را از هرات به منظور غرس به کندهار آورد و در احداث آنها برای سرسبزی شهر اقدامات لازم کرد. به دلیل مردمداری و مروتی که محمد علم خان داشت، مردم کندهار او را بابا خواندند. (صفحه ۱۸۲)

Afghanistan of Contemporary of Dictionary Biographical A

ولی حکومت مرکزی از محبوبیت وی در میان مردم هر اسید، برای همین او را به کابل خواست و بحیث رئیس تنظیمه مقرر کرد. محمد علم خان متوجه رکود و فساد اداری شد و نظر به خصلت غریب پروری اش در یک روز پرونده های ۱۵۰۰ تن زندانی بی گناه را شخصاً در جلو زندانیان پاره کرده آنها را از زندان آزاد کرد. حکومت وقت این جرأتش را هم تاب نیاورد و خواست او را به نحوی از صحنه دور کند. در نهایت به فرمان محمد ظاهر شاه «مصلحتاً» متقاعد گردید. فرقه مشر محمد علم خان ستانیزی در پایان عمر دراز و پر ثمرش در هند چشم از جهان پوشید و مرقدش در دهلی در حوضه پنج پیر در جوار مقبره عارف بزرگ نظام الدین اولیا قرار دارد.

آرزو مندم سرزمین افغانستان دلیران بیشتر امثال ایشان را به جامعه تقدیم کند. با افتخار خود را سعادت مند و خوشبخت میدانم که در ارتباط خانوادگی از فیض و برکت این دو رادمرد بهره مند شده ام و به هردوی ایشان حرمت بی پایان می گذارم چون اولی جد بزرگم بود و دومی عم بزرگوارم، و من در برابر هردو آنها نهایت کوچکم.

تذکر:

هرگاه خوانندگان محترم متمایل باشند که نبشته ها و مطالب دیگری از این نویسنده را مطالعه کنند، می توانند با اجرای "کلیک" بر عکس نویسنده در صفحه مقالات، به فهرست "آرشیف" شان رهنمائی شوند!

بزرگداشت یکصدمین سال حماسه جاویدان

[Stanizai_z_۳۷_yaadey_az_hamaasaye_jaawedaan.pdf](#)